

Prediction of Body Image Dissatisfaction Based on Spiritual Intelligence and Socio-cultural Patterns in Women Attending Gyms in Yazd

Fahimeh Dehghani (PhD)^{1,*}, Mahboubeh Atarnia (MA)¹, Seyed Kazem Alavi Langroudi (PhD)²

¹ Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

² Department of Educational Sciences, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran

* **Corresponding Author:** Fahimeh Dehghani, Department of Psychology, Faculty of Psychology & Educational Sciences, Yazd University, Yazd, Iran. Email: f.dehghani@yazd.ac.ir

Abstract

Received: 06/10/2017

Accepted: 07/01/2018

How to Cite this Article:

Dehghani F, Atarnia M, Alavi Langroudi SK. Prediction of Body Image Dissatisfaction Based on Spiritual Intelligence and Socio-cultural Patterns in Women Attending Gyms in Yazd. *J Educ Community Health*. 2018; 4(4): 49-55. DOI: 10.21859/jech.4.4.49

Background and Objective: Body image is a multifactorial concept, which is one of the most fundamental concerns for individuals. We aimed to predict body image dissatisfaction based on spiritual intelligence and socio-cultural patterns in women attending gyms in Yazd, Iran.

Materials and Methods: This descriptive correlational study was performed among female residents of Yazd who participated sports classes in 2015. Overall, 351 individuals were selected by using the random cluster sampling method. The data collection instruments included Body Image Concern Inventory, as well as spiritual intelligence and socio-cultural patterns questionnaires. To analyze the data, Pearson correlation coefficient and multivariate regression analysis tests were run in SPSS, version 22.

Results: We found a negative correlation between spiritual intelligence and body image dissatisfaction. Moreover, there was a significant positive correlation between socio-cultural patterns and body image dissatisfaction ($P \leq 0.05$). In addition, both spiritual intelligence and socio-cultural patterns predicted body image dissatisfaction, yet spiritual intelligence was a stronger contributing factor.

Conclusion: Results showed that spiritual intelligence and socio-cultural patterns play a significant role in the anticipation of body image dissatisfaction. However, the former is a stronger predictor of body image dissatisfaction as compared to the latter. Therefore, a survey of effectiveness of spiritual intelligence training sessions to reduce body image dissatisfaction is suggested for future research.

Keywords: Body Image; Cultural Factors; Intelligence; Social Characteristics; Spirituality

پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن بر پایه هوش معنوی و الگوهای فرهنگی - اجتماعی در زنان مراجعه‌کننده به باشگاه‌های ورزشی شهر یزد

فهیمة دهقانی^{۱*}، محبوبه عطارنیا^۲، سید کاظم علوی لنگرودی^۳

^۱ دکترای تخصصی، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

^۲ کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، یزد، ایران

^۳ دکترای تخصصی، گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

* نویسنده مسئول: فهیمة دهقانی، گروه روان‌شناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران.

ایمیل: f.dehghani@yazd.ac.ir

چکیده

سابقه و هدف: تصویر بدنی یکی از مهم‌ترین موارد دل‌مشغولی افراد می‌باشد و عوامل زیادی بر میزان رضایت از آن تأثیر می‌گذارند. در این ارتباط، هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن بر پایه هوش معنوی و الگوهای فرهنگی - اجتماعی در زنان مراجعه‌کننده به باشگاه‌های ورزشی شهر یزد بود.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش را کلیه زنان ساکن در شهر یزد که در سال ۱۳۹۴ در کلاس‌های ورزشی شرکت می‌کردند، تشکیل دادند و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ۳۵۱ نفر از آن‌ها جهت شرکت در پژوهش انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل: پرسشنامه‌های تصویر بدنی (Body Image Concern Inventory)، هوش معنوی و الگوهای فرهنگی - اجتماعی بود. اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 و آزمون‌های ضریب همبستگی Pearson و تحلیل رگرسیون چند متغیره تحلیل گردیدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین هوش معنوی و نارضایتی از تصویر بدن همبستگی معکوسی وجود دارد؛ اما همبستگی بین الگوهای فرهنگی - اجتماعی و نارضایتی از تصویر بدن معنادار و مثبت می‌باشد ($P < 0/05$). همچنین، بر مبنای نتایج مشخص گردید که هوش معنوی و الگوهای فرهنگی - اجتماعی پیش‌بینی‌کننده‌های نارضایتی از تصویر بدن هستند؛ اما هوش معنوی سهم بیشتری در تبیین آن دارد.

نتیجه‌گیری: یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که متغیرهای هوش معنوی و الگوهای اجتماعی - فرهنگی نقش معناداری در تبیین نارضایتی از تصویر بدنی دارند؛ اما هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری برای نارضایتی از تصویر بدنی می‌باشد؛ از این رو بررسی اثربخشی جلسات آموزش هوش معنوی جهت کاهش نارضایتی از تصویر بدنی در پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌گردد.

واژگان کلیدی: تصویر بدن؛ عوامل اجتماعی؛ عوامل فرهنگی؛ معنویت؛ هوش

مقدمه

در سال‌های اخیر روان‌شناسان بالینی و روان‌پزشکان مطالعات بسیاری را در حوزه تصویر بدنی انجام داده‌اند [۱]. سازه تصویر بدنی ساختاری چندبعدی دارد که شامل ادراکات، نگرش‌ها و باورهای فرد نسبت به بدن خود بوده و می‌تواند بخش مهمی از هویت و خودپنداره را به‌ویژه در زنان شکل دهد [۲]. تصویر بدنی در زنان چندوجهی بوده و رضایت از بخش‌های مختلف بدن (یعنی رضایت از شکم، بازوها، ران و غیره) و اندازه بدن یا وزن در حضور دیگران را شامل می‌شود [۳].

بررسی‌ها نشان می‌دهند که نارضایتی از بدن در میان زنان در سال‌های اخیر روان‌شناسان بالینی و روان‌پزشکان مطالعات بسیاری را در حوزه تصویر بدنی انجام داده‌اند [۱]. سازه تصویر بدنی ساختاری چندبعدی دارد که شامل ادراکات، نگرش‌ها و باورهای فرد نسبت به بدن خود بوده و می‌تواند بخش مهمی از هویت و خودپنداره را به‌ویژه در زنان شکل دهد [۲]. تصویر بدنی در زنان چندوجهی بوده و رضایت از بخش‌های مختلف بدن (یعنی رضایت از شکم، بازوها، ران و غیره) و اندازه بدن یا وزن در حضور دیگران را شامل می‌شود [۳].

در مقایسه با مردان فراوانی بیشتری دارد. در ایالت متحده آمریکا ۶۹ تا ۸۴ درصد از زنان از تصویر بدنی خود راضی نیستند [۴]. همچنین نتایج پژوهشی که در کشور ایران توسط صفوی و همکاران (۱۳۸۸) انجام شد نشان داد که ۸۷ درصد از دانشجویان دختر تصویر ذهنی منفی از جسم خود دارند [۵].

و روانی به دست آمده است. برخی از پژوهشگران معتقد هستند که افزایش بیماری‌های روحی و روانی نشان‌دهنده خلا معنوی می‌باشد. معنویت به‌عنوان یک هوش بیانگر مجموعه‌ای از توانایی‌ها، ظرفیت‌ها و منابع معنوی است که کاربرد آن‌ها موجب افزایش انطباق‌پذیری و در نتیجه ارتقای سلامت روان افراد می‌شود [۱۶]. فرد می‌تواند از این هوش برای چهارچوب‌دهی و تفسیر مجدد تجربه‌های خود بهره‌گیرد. این فرایند قادر است به لحاظ پدیدارشناختی به رویدادها و تجربه‌های فردی غنا و ارزش شخصی بیشتری ببخشد [۱۷]؛ از این رو هوش معنوی می‌تواند کارکرد و سازگاری فرد را پیش‌بینی نماید و به تولید و نتایج ارزشمندی منجر گردد. از این دیدگاه فردی که هوش معنوی بالاتری دارد، کمتر غرق در جزئیات شده و از کلیات غافل می‌گردد [۱۸]؛ بنابراین به نظر می‌رسد که هوش معنوی می‌تواند در جهت‌دادن به تصویر بدنی به‌ویژه در زنان نقش به‌سزایی داشته باشد؛ به‌گونه‌ای که توجه به بدن را افزایش داده و یا کمرنگ نماید؛ زیرا مطالعات نشان داده‌اند که معنویت نقش محافظتی در برابر عوامل استرس‌زا داشته و می‌تواند باعث افزایش تاب‌آوری شود [۱۹]. نتایج به‌دست‌آمده از مطالعات مختلف حاکی از آن هستند که افراد دارای باورهای معنوی می‌توانند از این باورها به‌منظور مقابله با ناراحتی‌های مربوط به مشکلات خوردن و تصویر بدنی استفاده کنند. در این راستا، در مطالعه Jacobs-Pilipski و همکاران مشاهده شد که زنان دانشجوی دارای باورهای معنوی قوی، هنگام ناراحتی از تصویر بدنی خود از این باورها جهت مقابله با پریشانی خویش استفاده می‌کنند [۲۰]. همچنین Zhang در پژوهشی در مورد دانشجویان زن دانشگاه سنگاپور گزارش نمود افرادی که خود را معنوی توصیف می‌کنند، کمتر مایل به انجام اقدامات شدید مانند مصرف دارو برای کنترل وزن هستند [۲۱]. در مطالعه جعفری و اسماعیلی در ارتباط با دانشجویان شهر اسلام‌شهر نیز بین تصویر بدنی و هوش معنوی رابطه معناداری به‌دست آمد [۲۲].

با توجه به اینکه غالباً مدیریت فضای درون خانه و تربیت فرزندان بر عهده زنان می‌باشد، لزوم بررسی ناراضیاتی از تصویر بدنی و عوامل مرتبط با آن در بافت فرهنگی جامعه ایرانی به‌ویژه در میان زنان (قشری که مستعد این‌گونه نگرش‌ها و رفتارها هستند) ضروری به نظر می‌رسد؛ از این رو پژوهش حاضر با هدف تعیین عوامل پیش‌بینی‌کننده ناراضیاتی از تصویر بدنی بر پایه هوش معنوی و الگوهای فرهنگی - اجتماعی در زنان مراجعه‌کننده به باشگاه‌های ورزشی شهر یزد انجام شد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد که جامعه آماری آن را کلیه زنان شرکت‌کننده در کلاس‌های ورزشی در باشگاه‌های ایروبیک و آمادگی جسمانی شهر یزد تشکیل دادند. این تعداد مطابق با آمار سرشماری سال

عزت‌نفس، شفقت به خود، خوش‌بینی و سبک دلبستگی ایمن نیز مؤثر می‌باشد؛ از این رو بررسی عوامل پیش‌بینی‌کننده ناراضیاتی از تصویر بدن در جمعیت غیربالینی نیز اهمیت دارد [۷، ۶]. عوامل مرتبط با ناراضیاتی از تصویر بدن را می‌توان در سه گروه گسترده زیستی، روان‌شناختی و اجتماعی - فرهنگی قرار داد [۸]. یکی از عوامل خطر احتمالی برای ناراضیاتی از بدن که بیشترین توجه را به خود جلب نموده است، عوامل اجتماعی - فرهنگی می‌باشد [۹].

تأثیرات اجتماعی - فرهنگی می‌توانند شامل عوامل بین فردی از جمله فشار و تشویق دیگران به تغییر اندازه و سایز بدن و عوامل بافتی و محیطی از جمله آرمان‌های بدنی ارائه‌شده توسط رسانه‌های جمعی از جمله جذاب و لاغر بودن باشد. پژوهشگران نشان داده‌اند که این آرمان‌های بدنی فراگیر برای بسیاری از افراد سالم قابل دسترس نمی‌باشند؛ در نتیجه افرادی که این عوامل اجتماعی و فرهنگی را درونی می‌کنند، اغلب ناراضیاتی از بدن را تجربه می‌نمایند [۱۰]؛

از این رو به نظر می‌رسد که یکی از مهم‌ترین علل عدم رضایت از تصویر ذهنی بدنی در زنان، استانداردهای اجتماعی زیبایی در سال‌های اخیر است که به‌طور عمده بر لاغری تأکید می‌کنند [۱۱]. بسیاری از زنان ایرانی برای زیبا و جوان شدن در گذشته عمدتاً به روش‌های ساده‌ای اکتفا می‌کردند؛ اما امروزه با ظهور آگاهی‌های متعدد در مجلات و رسانه‌ها به نظر می‌رسد که نگرش آن‌ها در این زمینه به مقدار زیادی تغییر کرده است. مسأله تناسب اندام برای دختران و زنان به قدری مهم می‌باشد که ممکن است آن‌ها نسبت به چاق شدن خود حالت وسواس پیدا کنند [۱۲] و این ناراضیاتی از تصویر بدنی آن‌ها را به سمت جراحی‌های زیبایی، رژیم‌های غذایی، تمرینات ورزشی و پرورش اندام غیرضروری و افراطی بکشاند [۱۰].

در این راستا، متاآنالیزی که در سال ۲۰۰۵ در ارتباط با تأثیر عوامل اجتماعی - فرهنگی انجام شد، نشان داد که آگاهی و درونی کردن آرمان لاغر بودن و احساس اجبار ادراک‌شده در مورد لاغر بودن از جمله عوامل مؤثر بر ناراضیاتی از تصویر بدنی هستند [۱۳]. همچنین نتایج مطالعه دیگری که در کشور چین در مورد دانشجویان زن انجام شد حاکی از آن بود که عوامل فرهنگی - اجتماعی همچون فشارهای بین فردی، رسانه‌ها و مقایسه‌های ظاهری از جمله عوامل مؤثر بر ناراضیاتی بدنی در این گروه از افراد می‌باشند [۱۴]. یافته‌های مطالعه دهقانی و همکاران که در ارتباط با دختران نوجوان شهر رشت انجام شد نیز نشان از رضایت از تصویر ذهنی بدنی تحت تأثیر الگوهای عمومی جامعه و ورزشکاران داشت [۱۵].

از سوی دیگر، علاوه بر توجه به عوامل اجتماعی - فرهنگی در ایجاد ناراضیاتی از بدن می‌توان از دیدگاه روان‌شناختی نیز به این مسأله نگاه کرد [۱۰]. در سال‌های اخیر شواهد رو به رشدی در زمینه تأثیر مهم باورهای معنوی و مذهبی بر سلامت جسمانی

مرحله نهایی پرسشنامه بر روی ۲۸۰ نفر (گروه نمونه) اجرا شد و پایایی در این مرحله معادل ۰/۸۹ به‌دست آمد. برای بررسی روایی علاوه بر استفاده از روایی محتوایی صوری که در آن سؤالات با نظر متخصصان تأیید گردید، از تحلیل عاملی نیز بهره گرفته شد. شایان ذکر است که همبستگی کلیه سؤالات بالاتر از ۰/۳ بود [۲۵].

پرسشنامه نگرش‌های اجتماعی - فرهنگی: این پرسشنامه یکی از پرکاربردترین ابزارها جهت سنجش فشارهای اجتماعی - فرهنگی و درونی‌سازی الگوها و ایده‌آل‌های زیبایی می‌باشد. به‌طور کلی پرسشنامه نگرش‌های اجتماعی - فرهنگی نسبت به ظاهر، دو بعد آگاهی از ایده‌آل‌ها و الگوهای فرهنگی در مورد زیبایی در زنان (مؤلفه آگاهی) و سطوح پذیرش و درونی‌سازی این الگوها و ایده‌آل‌ها (مؤلفه درونی‌سازی) را اندازه‌گیری می‌کند. ویراست جدید این پرسشنامه با افزودن عباراتی در مورد ورزشکاران تهیه گردید. سومین و آخرین ویراست، چهار مؤلفه و ۳۰ عبارت را شامل می‌شود. پرسشنامه تأکید بر چهار مقیاس نظری، دو مقیاس براساس عوامل درونی‌سازی و دو مقیاس تأکید بر عوامل اطلاعاتی دارند. مؤلفه اول که شامل نه عبارت بوده و درونی‌سازی کلی نامیده می‌شود، تأثیرات رسانه‌ها از قبیل تلویزیون، مجلات و فیلم‌ها را مورد سنجش قرار می‌دهد. مؤلفه دوم که شامل پنج عبارت بوده و درونی‌سازی ورزشکار نام دارد نیز به سنجش درونی‌ساختن الگوهای ورزشی می‌پردازد. علاوه‌براین، دو مؤلفه دیگر دربرگیرنده اطلاعاتی شامل نه عبارت هستند و به بررسی این موضوع می‌پردازند که رسانه‌های مختلف تا چه اندازه منابع اطلاعاتی مهمی در مورد ظاهر می‌باشند. لازم به ذکر است که مؤلفه فشارها دارای هفت عبارت بوده و احساسات فردی حاصل از مواجهه با تصاویر و پیام‌های رسانه‌ها در مورد اصلاح و تغییر ظاهر را می‌سنجد [۲۶]. روایی این پرسشنامه با استفاده از روش روایی سازه (تحلیل عوامل) و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ در جامعه ایرانی مورد تأیید قرار گرفته است [۲۷].

در این پژوهش داده‌های جمع‌آوری‌شده وارد نرم‌افزار SPSS 22 شدند و برای تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و بیشترین و کمترین مقدار)، آزمون آماری ضریب همبستگی Pearson و تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش گام‌به‌گام استفاده گردید. سطح معناداری در آزمون‌ها نیز کمتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی Pearson متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه شده است. مطابق با یافته‌ها بین متغیر هوش معنوی با الگوهای فرهنگی - اجتماعی و نارضایتی از تصویر بدن همبستگی معکوس و معناداری وجود دارد ($P < 0/01$)؛ به عبارت دیگر با افزایش نمره هوش معنوی،

۱۳۹۴ برابر با ۳۷۴۲ نفر بود. در این پژوهش حجم نمونه با توجه به جدول کرجسی و مورگان معادل ۳۵۱ نفر برآورد گردید. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، ۲۰ باشگاه از بین ۱۵۰ باشگاه انتخاب شد و پرسشنامه‌ها بین افراد دارای توانایی خواندن و نوشتن که به‌صورت در دسترس در باشگاه حضور داشتند توزیع گردید. معیارهای ورود به مطالعه عبارت بودند از: عدم دریافت داروهای روان‌پزشکی یا مداخلات روان‌شناختی، عدم ابتلا به بیماری‌های جسمی مزمن و عدم وجود معلولیت جسمی و آسیب‌های فیزیکی. شایان ذکر است که شرکت‌کنندگان در مطالعه از بین ورزشکاران غیرحرفه‌ای انتخاب شدند. جهت توزیع پرسشنامه‌ها یکی از پژوهشگران به باشگاه‌ها مراجعه می‌نمود. روش کار به این صورت بود که پیش از توزیع پرسشنامه‌ها، هدف از انجام پژوهش برای افراد توضیح داده می‌شد و آن‌ها در صورت تمایل با تکمیل رضایت‌نامه در پژوهش شرکت می‌کردند. برای حفظ اصول اخلاقی به افراد اطمینان داده شد که اطلاعات ثبت‌شده در پرسشنامه‌ها بدون نام و محرمانه خواهند بود.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل: پرسشنامه نگرانی تصویر بدنی، پرسشنامه هوش معنوی و پرسشنامه نگرش‌های اجتماعی - فرهنگی بود که به روش خودگزارش‌دهی توسط شرکت‌کنندگان در مطالعه تکمیل گردید.

پرسشنامه نگرانی تصویر بدنی (BICI): این پرسشنامه توسط Littleton و همکاران در سال ۲۰۰۵ جهت بررسی میزان نگرانی افراد پیرامون شکل ظاهری خود ساخته شده و مشتمل بر ۱۹ عبارت است که با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از هرگز تا همیشه) اندازه‌گیری می‌گردد. همبستگی این پرسشنامه با استفاده از پرسشنامه اختلال بدنیختی بدنی (BDDE-SR: Body Dysmorphic Disorder Examination-self Report) [۲۳] در سطح اطمینان ۰/۰۱ برابر با ۰/۸۳ به‌دست آمده است که نشان از روایی بالای این مقیاس دارد. پایایی پرسشنامه نگرانی از تصویر بدنی (BICI) نیز به روش آلفای کرونباخ در ارتباط با نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی به ترتیب برای دانشجویان دختر، پسر و کل دانشجویان معادل ۰/۹۳، ۰/۹۵ و ۰/۹۵ گزارش شده است [۲۴].

پرسشنامه هوش معنوی: این پرسشنامه توسط عبدالله‌زاده و همکاران در سال ۱۳۸۷ با ۲۹ عبارت طراحی شده است و با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) اندازه‌گیری می‌گردد. این پرسشنامه دارای دو بعد می‌باشد که بعد اول با ۱۲ سؤال "درک و ارتباط با سرچشمه هستی" و بعد دوم با ۱۷ سؤال "زندگی معنوی" را مورد بررسی قرار می‌دهد. ابتدا پرسشنامه مقدماتی ۳۰ سؤالی توسط سازندگان آزمون تدوین گردید. پایایی آزمون در مرحله مقدماتی به روش آلفا برابر با ۰/۸۷ بود. در تحلیل سؤال به روش LOP سؤال شماره ۱۲ حذف شد و پرسشنامه نهایی با ۲۹ عبارت تنظیم گردید. در

بود ($DW=1/97$). مطابق با یافته‌های جدول ۲ در آزمون رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام در گام اول متغیر هوش معنوی وارد مدل شده و ۶۴ درصد از واریانس متغیر نارضایتی از تصویر بدنی را تبیین می‌کند. همچنین پس از ورود متغیر الگوهای اجتماعی- فرهنگی در مجموع دو متغیر ۶۵ درصد از واریانس متغیر نارضایتی از تصویر بدنی را تبیین می‌نمایند. با توجه به تغییرات مجذور R ، مقدار تغییر برابر با ۱ درصد می‌باشد؛ به این معنا که متغیر الگوهای اجتماعی- فرهنگی ۱ درصد از واریانس نارضایتی از تصویر بدنی را تبیین می‌کند ($P<0/001$). از سوی دیگر، نتایج در گام دوم حاکی از آن هستند که هوش معنوی با بتای ($\beta=-0/896$) نسبت به متغیر الگوهای فرهنگی- اجتماعی با بتای ($\beta=-0/144$) پیش‌بینی‌کننده معنادار بهتری برای متغیر نارضایتی از تصویر بدنی می‌باشد ($P<0/001$).

میزان اثرپذیری از الگوهای فرهنگی- اجتماعی و نارضایتی از تصویر بدن کاهش می‌یابد.

جهت بررسی فرضیه اصلی پژوهش از آزمون رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام استفاده شد. پیش از استفاده از این آزمون، تحلیل‌های اولیه به منظور اطمینان از عدم تخطی از مفروضه‌های چندمخطی، نرمال بودن و استقلال مقادیر باقی‌مانده انجام شد. همچنین، مفروضه هم‌خطی چندگانه با استفاده از آماره تورم واریانس (VIF: Variance Inflation Factor) بررسی شد که نتایج به دست آمده (معادل $1/04$) نشان‌دهنده عدم وجود هم‌خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین بود. آزمون Kolmogorov-Smirnov نیز نرمال بودن داده‌ها را تأیید کرد ($P>0/05$). علاوه بر این، به منظور بررسی استقلال مقادیر باقی‌مانده یا خطاها از آماره Durbin-Watson استفاده شد که نتایج آن نشان‌دهنده برقرار بودن این مفروضه

جدول ۱: میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی Pearson متغیرهای مورد نظر در مورد شرکت‌کنندگان در پژوهش ($n=351$)

متغیر	۱	۲	۳	میانگین	انحراف معیار
هوش معنوی	۱			۹۳/۰۵	۱۴/۶
الگوهای فرهنگی- اجتماعی	-۰/۶۷۱**	۱		۵۹/۳۴	۸/۲۱
نارضایتی از تصویر بدن	-۰/۸۸۸**	۰/۴۶۰**	۱	۳۳/۴۱	۸/۱۵

* ضرایب در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار می‌باشند.

جدول ۲: نتایج مدل رگرسیونی تأثیر هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی بر نارضایتی از تصویر بدن

گام	متغیرهای پیش‌بین	ضریب B	بتا (β)	آماره t	سطح معناداری	R	R ²	F	سطح معناداری
۱	هوش معنوی	-۰/۴۴۶	-۰/۸	-۲۴/۸۷	۰/۰۰۱	۰/۸	۰/۶۴	۶۱۸/۴۶	۰/۰۰۱
۲	هوش معنوی الگوهای فرهنگی- اجتماعی	-۰/۵ -۰/۱۴۳	-۰/۸۹۶ -۰/۱۴۴	-۲۰/۹۸ -۳/۳۸	۰/۰۰۰۱ ۰/۰۰۱	۰/۸۱	۰/۶۵	۱۱/۴	۰/۰۰۱

بحث

رضایت از تصویر ذهنی بدنی و نگرش مثبت به جسم یکی از معیارهای مورد توجه سلامت روانی می‌باشد؛ از این رو درک نامناسب از تصویر بدنی و عدم رضایت از آن می‌تواند منجر به ایجاد مشکلات جسمی و روحی گردد [۱۵]. با توجه به شیوع بالای نارضایتی از تصویر بدن در زنان در مقایسه با مردان، بررسی پیش‌بینی‌کننده‌های آن بیش از پیش ضرورت می‌یابد [۴، ۲۸]. در این ارتباط در پژوهش حاضر نقش دو متغیر هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی در پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نتایج به دست آمده مشخص گردید که هر دو متغیر هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی پیش‌بینی‌کننده نارضایتی از تصویر بدن هستند. لازم به ذکر است که هوش معنوی نقش بیشتری در تبیین واریانس نارضایتی از تصویر بدن دارد.

نتایج به دست آمده در زمینه نقش پیش‌بینی‌کنندگی هوش معنوی با یافته‌های مطالعه مرعشیان که در مورد دانشجویان دختر در شهر اهواز انجام شد، همسو است. در پژوهش مذکور نشان داده شد که هوش معنوی پیش‌بینی‌کننده قوی‌تری در زمینه نگرانی از تصویر بدن می‌باشد [۲۹]. علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های سایر مطالعات از جمله پژوهش جعفری و اسماعیلی [۲۲]، Jacobs-Pilipski و همکاران [۲۰] و Zhang [۲۱] همخوانی دارد. مطالعه مروری که در سال ۲۰۱۵ در مورد ۲۲ پژوهش در زمینه نقش مذهب و معنویت بر نگرانی از تصویر بدنی انجام گرفت نیز تأییدکننده وجود این ارتباط می‌باشد [۱۹]. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که به نظر می‌رسد هوش معنوی علاوه بر انعطاف‌پذیری سبب افزایش خودآگاهی و نگاه عمیق‌تر به زندگی می‌گردد؛ در نتیجه افراد اهدافی فراتر از دنیای مادی را برای خود در نظر می‌گیرند که موجب کاهش عدم رضایت فرد و نگرانی از تصویر بدنی می‌شود. این مهم می‌تواند به زنان کمک کند تا با افزایش هوش معنوی خود بتوانند نارضایتی از تصویر بدنی خویش را کاهش دهند و

رضایت از تصویر ذهنی بدنی و نگرش مثبت به جسم یکی از معیارهای مورد توجه سلامت روانی می‌باشد؛ از این رو درک نامناسب از تصویر بدنی و عدم رضایت از آن می‌تواند منجر به ایجاد مشکلات جسمی و روحی گردد [۱۵]. با توجه به شیوع بالای نارضایتی از تصویر بدن در زنان در مقایسه با مردان، بررسی پیش‌بینی‌کننده‌های آن بیش از پیش ضرورت می‌یابد [۴، ۲۸]. در این ارتباط در پژوهش حاضر نقش دو متغیر هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی در پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نتایج به دست آمده مشخص گردید که هر دو متغیر هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی پیش‌بینی‌کننده نارضایتی از تصویر بدن هستند. لازم به ذکر است که هوش معنوی نقش بیشتری در تبیین واریانس نارضایتی از تصویر بدن دارد.

نتایج به دست آمده در زمینه نقش پیش‌بینی‌کنندگی هوش معنوی با یافته‌های مطالعه مرعشیان که در مورد دانشجویان

جمعیت مردان انجام شود. علاوه بر این، با توجه به اینکه الگوهای اجتماعی- فرهنگی بر نارضایتی از تصویر بدن اثرگذار هستند، پیشنهاد می‌شود مطالعات بعدی به بررسی این مهم بپردازند که وجود چه ویژگی‌هایی در فرد باعث می‌شود که تصویر بدنی وی کمتر تحت تأثیر عوامل اجتماعی- فرهنگی قرار بگیرد. همچنین با توجه به نقش هوش معنوی در تبیین نارضایتی از تصویر بدن، مطالعات بعدی می‌توانند اثربخشی جلسات آموزش هوش معنوی بر کاهش نارضایتی از تصویر بدن را مورد بررسی قرار دهند.

نتیجه‌گیری

باید خاطرنشان ساخت که تنها با استناد به نتایج این پژوهش نمی‌توان کاربردهای عملی برای آن در نظر گرفت؛ اما بر مبنای نتایج سایر مطالعات مشابه و یافته‌های این پژوهش می‌توان به اهمیت هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی که در نارضایتی از تصویر بدن نقش دارند اشاره کرد. با توجه به اینکه هوش معنوی به‌عنوان مؤلفه اصلی پیش‌بینی‌کننده نارضایتی از تصویر بدن مطرح می‌باشد، می‌توان جلسات آموزشی جهت ارتقای هوش معنوی به‌ویژه برای افراد با نارضایتی بدن پایین را برگزار نمود. علاوه بر این، از آنجایی که الگوهای اجتماعی- فرهنگی از جمله رسانه‌ها و تبلیغات بر میزان نارضایتی از تصویر بدن اثرگذار هستند، برگزاری کارگاه‌های عمومی جهت آگاه‌سازی افراد از اثرات مخرب و آسیب‌های پیروی از این استانداردها می‌تواند در این زمینه کمک‌کننده باشد.

تشکر و قدردانی

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی می‌باشد که بدون حمایت مالی و یا ارتباط با منافع نویسندگان انجام شده است. بدین وسیله از شرکت‌کنندگان در پژوهش و تمامی افرادی که به نوعی ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، نهایت تقدیر و تشکر را اعلام می‌داریم.

به‌جای تمرکز بر ابعاد جسمانی و تصویر بدنی به سایر جنبه‌های متعالی توجه نمایند.

دیگر یافته پژوهش حاضر حاکی از آن بود که الگوهای اجتماعی- فرهنگی در پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن نقش دارند. این مهم با یافته‌های دهقانی و همکاران در پژوهشی که در ارتباط با دختران دبیرستانی انجام شد و نیز نتایج مطالعات Frederick و همکاران در مورد جمعیت دانشجویی در شهر آمریکا و Midlarsky و همکاران در ارتباط با زنان ۴۵-۶۹ سال همخوان می‌باشد [۳۱، ۳۰، ۱۵]. مطالعه مروری Slevec و Tiggemann در سال ۲۰۱۱ نیز نشان‌دهنده تأثیرات اجتماعی- فرهنگی از جمله عوامل مؤثر بر نارضایتی از تصویر بدن در زنان بود [۸]. همان‌گونه که نتایج مطالعات مختلف نشان می‌دهند، فشارهای اجتماعی و فرهنگی از سوی منابع و رسانه‌های مختلف مانند تلویزیون، اینترنت، سینما و مجلات و حتی همسالان می‌تواند تصویر بدنی ایده‌آلی را در ذهن فرد شکل دهد. این استانداردهای غیرواقعی که در بسیاری از موارد رسیدن به آن‌ها امکان‌پذیر نمی‌باشد، منجر به نارضایتی از تصویر بدنی خواهند شد؛ بنابراین تلاش مسئولان و درمانگران در این حوزه باید در این جهت باشد که این الگوها تأثیر کمتری بر افراد داشته باشند. به‌منظور نیل به این هدف، افزایش عزت‌نفس می‌تواند کمک‌کننده باشد؛ زیرا افراد دارای عزت‌نفس بالا، کمتر تحت تأثیر تبلیغات و استانداردهای تحمیل‌شده از سوی دیگران و رسانه‌ها قرار می‌گیرند.

در پایان باید گفت که مطالعه حاضر دارای محدودیت‌هایی بود که از آن جمله می‌توان به این مورد اشاره کرد که این مطالعه از نوع همبستگی بوده و امکان نتیجه‌گیری‌های علت و معلولی در آن وجود ندارد. محدودیت دیگر پژوهش این بود که این مطالعه در شهر یزد و در ارتباط با زنان مراجعه‌کننده به باشگاه‌های ورزشی انجام شد؛ بنابراین امکان تعمیم نتایج آن محدود می‌گردد؛ از این رو پیشنهاد می‌شود که پژوهشی مشابه با مطالعه حاضر در جوامع دیگر با فرهنگ‌های متفاوت و همچنین در

REFERENCES

- Cash TF. Body image: past, present, and future. *Body Image*. 2004;1(1):1-5. PMID: 18089136 DOI: 10.1016/S1740-1445(03)00011-1
- Benedict C, Philip EJ, Baser RE, Carter J, Schuler TA, Jandorf L, et al. Body image and sexual function in women after treatment for anal and rectal cancer. *Psychooncology*. 2016;25(3):316-23. PMID: 25974874 DOI: 10.1002/pon.3847
- Pujols Y, Seal BN, Meston CM. The association between sexual satisfaction and body image in women. *J Sex Med*. 2010;7(2 Pt 2):905-16. PMID: 19968771 DOI: 10.1111/j.1743-6109.2009.01604.x
- Runfola CD, Von Holle A, Trace SE, Brownley KA, Hofmeier SM, Gagne DA, et al. Body dissatisfaction in women across the lifespan: Results of the UNC-SELF and gender and body image (GABI) studies. *Eur Eat Disord Rev*. 2013;21(1):52-9. PMID: 22949165 DOI: 10.1002/erv.2201
- Safavi M, Mahmoodi M, Roshandel A. Assessment of body image and its relationship with eating disorders among female students of Islamic Azad University, Tehran center branch. *Med Sci J Islamic Azad Univ Tehran Med Branch*. 2009;19(2):129-34. [Persian]
- Sujoldžić A, De Lucia A. A cross-cultural study of adolescents--BMI, body image and psychological well-being. *Coll Antropol*. 2007;31(1):123-30. PMID: 17598390
- Karazsia BT, Murnen SK, Tylka TL. Is body dissatisfaction changing across time? A cross-temporal meta-analysis. *Psychol Bull*. 2017;143(3):293-320. PMID: 27893220 DOI: 10.1037/bul0000081
- Slevec JH, Tiggemann M. Predictors of body dissatisfaction and disordered eating in middle-aged women. *Clin Psychol Rev*. 2011;31(4):515-24. PMID: 21239098 DOI: 10.1016/j.cpr.2010.12.002
- Stice E, Whitenton K. Risk factors for body dissatisfaction in adolescent girls: a longitudinal investigation. *Dev Psychol*. 2002;38(5):669-78. PMID: 12220046
- Grogan S. *Body image: understanding body dissatisfaction in men, women and children*. Abingdon, UK: Taylor & Francis; 2016.

11. Hargreaves DA, Tiggemann M. Idealized media images and adolescent body image: Comparing boys and girls. *Body Image*. 2004;**1**(4):351-61. PMID: 18089166 DOI: [10.1016/j.bodyim.2004.10.002](https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2004.10.002)
12. Haghghatian M, Ansari E, Asgari N. Physical fitness and social factors case of women in Isfahan. *Womens Stud*. 2012;**10**(4):159-80. [Persian]
13. Cafri G, Yamamiya Y, Brannick M, Thompson JK. The influence of sociocultural factors on body image: a meta-analysis. *Clin Psychol*. 2005;**12**(4):421-33. DOI: [10.1093/clipsy.bpi053](https://doi.org/10.1093/clipsy.bpi053)
14. Jackson T, Zheng P, Chen H. Features of objectified body consciousness and sociocultural perspectives as predictors of eating and body image disturbances among young women and men in China. *J Gen Stud*. 2016;**25**(5):599-612. DOI: [10.1080/09589236.2015.1073144](https://doi.org/10.1080/09589236.2015.1073144)
15. Dehghani M, Chehrzad MM, Jafari Asl M. Investigating the relationship between satisfaction from body image and socio cultural patterns among female adolescents in Rasht city. *Sci J Hamadan Nurs Midwifery Facul*. 2012;**20**(3):26-36. [Persian]
16. King DB. Rethinking claims of spiritual intelligence: a definition, model, and measure. Michigan: ProQuest; 2008.
17. Nasel D. Spiritual orientation in relation to spiritual intelligence: a consideration of traditional Christianity and new age/individualistic spirituality [Doctoral Dissertation]. Australia: The University of South Australia; 2004.
18. Emami Z, Molavi H, Kalantari M. Path analysis of the effect of spiritual and moral intelligence on self-actualization and life satisfaction in the old aged in Isfahan. *Knowl Res Appl Psychol*. 2014;**15**(56):4-13. [Persian]
19. Akrawi D, Bartrop R, Potter U, Touyz S. Religiosity, spirituality in relation to disordered eating and body image concerns: a systematic review. *J Eat Disord*. 2015;**3**(1):29. PMID: 26279837 DOI: [10.1186/s40337-015-0064-0](https://doi.org/10.1186/s40337-015-0064-0)
20. Jacobs-Pilipski MJ, Winzelberg A, Wilfley DE, Bryson SW, Taylor CB. Spirituality among young women at risk for eating disorders. *Eat Behav*. 2005;**6**(4):293-300. PMID: 16257802 DOI: [10.1016/j.eatbeh.2005.03.003](https://doi.org/10.1016/j.eatbeh.2005.03.003)
21. Zhang KC. What I look like: College women, body image, and spirituality. *J Relig Health*. 2013;**52**(4):1240-52. PMID: 22258734 DOI: [10.1007/s10943-012-9566-0](https://doi.org/10.1007/s10943-012-9566-0)
22. Jafari F, Esmaeili S. Comparison of relation between body image and spiritual intelligence among male and female students. *Trends Life Sci*. 2015;**4**(2):24-32.
23. Littleton HL, Axsom D, Pury CL. Development of the body image concern inventory. *Behav Res Ther*. 2005;**43**(2):229-41. PMID: 15629752 DOI: [10.1016/j.brat.2003.12.006](https://doi.org/10.1016/j.brat.2003.12.006)
24. Basak Nejad S, Ghafari M. The relationship between body dysmorphic concern and Psychological disorders among university students. *J Behav Sci*. 2008;**1**(2):179-87. [Persian]
25. Abdollahzadeh H, Bagherpoor M, Boojmehrani S, Lotfi M. Spiritual intelligence (concepts, measurement and its applications). Tehran: Psychometrics Publication; 2009. [Persian]
26. Sánchez-Carracedo D, Barrada JR, López-Guimerà G, Fauquet J, Almenara CA, Trepat E. Analysis of the factor structure of the Sociocultural Attitudes towards Appearance Questionnaire (SATAQ-3) in Spanish secondary-school students through exploratory structural equation modeling. *Body Image*. 2012;**9**(1):163-71. PMID: 22088493 DOI: [10.1016/j.bodyim.2011.10.002](https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2011.10.002)
27. Mohammadpanah Ardakan A, Kheir-ol-din JB, Yousefi R. Validity of Persian version of socio-cultural attitudes towards appearance questionnaire (SATAQ-3) using factor analysis. *Dermatol Cosmetic*. 2014;**5**(1):22-32. [Persian]
28. Pahlavanzadeh S, Habibpour Z, Ghasavi Z, Maghsoudi J. Association between body image satisfaction and depression in teenagers. *Iran J Nurs Midwifery Res*. 2004;**9**(4):41-8. [Persian]
29. Marashian FS. The relationship of spiritual intelligence, resilience in prediction with body image concern and self-efficacy in female students of Ahvaz Islamic Azad University. *Woman Culture J*. 2015;**7**(23):73-89. [Persian]
30. Frederick DA, Kelly MC, Latner JD, Sandhu G, Tsong Y. Body image and face image in Asian American and white women: examining associations with surveillance, construal of self, perfectionism, and sociocultural pressures. *Body Image*. 2016;**16**:113-25. PMID: 26808353 DOI: [10.1016/j.bodyim.2015.12.002](https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2015.12.002)
31. Midlarsky E, Nitzburg G. Eating disorders in middle-aged women. *J Gen Psychol*. 2008;**135**(4):393-408. PMID: 18959229 DOI: [10.3200/GENP.135.4.393-408](https://doi.org/10.3200/GENP.135.4.393-408)